

Het oudste christendom

Dat was nog de tijd van het oorspronkelijke enthousiasme, waarbij het beeld van Christus sterk leefde. Het Evangelie werd als een lopend vuurtje verbreid, de mensen die het verkondigden stonden er achter en spraken eruit. De dood was overwonnen, de Heiland leefde. Hij heeft het wereldbestuur in handen en komt spoedig terug om als koning te heersen. Dat is de kern van de boodschap der apostelen en eerste christenen.

Toen echter de terugkeer van Christus uitbleef, begon de theologie, het diepere denken, en daarmee de verwarring, de godsdienst als ideologie.

In de vroege gemeenten werden allerlei geschriften gelezen, van Clemens, de Herder van Hermas, Ignatius, etc. En waarom? Omdat men toen nog leefde bij Christus, bij het “ten dele kennen”, 1Cor.13:12.

Stilletjes sloop het patriarchale denken weer de gemeente binnen toen deze zich uitbreidde. De mannen alleen hadden het voor het zeggen. De mannen bouwden de kerken, en zij alleen vervulden de ambten. **DE EVANGELIËN DRAGEN NAMEN VAN MANNEN (UITGEZONDERD HET EVANGELIE VOLGENS MARIA MAGDALENA), DE AFSCHRIJVERS VAN DE GROTE HANDSCHRIFTEN WAREN MANNEN EN DE SAMENSTELLERS VAN DE CANON WAREN MANNEN.**

TOEN DIE CANON IN DE TWEDE HELFT VAN DE VIERDE EEUW DEFINITIEF WERD VASTGELEGD, WAS DE WAARDERING VOOR HET VROUWELIJKE ELEMENT TOT VER ONDER HET NULPUNT GEZAKT. ERGER KON HET ALLEEN NOG MAAR IN DE MIDDELEEUWEN TOEN KERKVADERS UITVONDEN DAT DE VROUW EEN MINUS PERFECTUM, EEN WANPRODUCT, EEN MISBAKSEL WAS. ALBERTUS MAGNUS EN THOMAS VAN AQUINO PASSEN DE ARISTOTELISCHE LEER OP EEN WONDERLIJKE WIJZE AAN. DE LATER TOT HEILIG VERKLAARDE ALBERTUS LEGT UIT WAAROM DE VROUW EEN MISLUKTE MAN IS, N.L. ALS DE VORMING VAN HET MANNELIJK ZAAD, DAT ALS EEN KUNSTENAAR STREEFT NAAR DE PERFECTE MANNELIJKE VORM, DOOR ONGUNSTIGE OMSTANDIGHEDEN MISLUKT, DAN ONTSTAAT ER EEN VROUW (ALBERTUS MAGNUS, DE ANIMALIBUS III.2.8). IN EEN ANDER GESCHRIFT VERKLAART HIJ:

DE VROUW IS MINDER GESCHIKT VOOR DE ZEDELJKHEID DAN DE MAN. DE VROUW BEVAT NAMELIJK MEER VLOEISTOF DAN DE MAN, EN EEN EIGENSCHAP VAN VLOEISTOF IS: GEMAKKELIJK OP TE NEMEN EN MOEILIK VAST TE HOUDEN. VLOEISTOF IS GEMAKKELIJK TE BEWEGEN. DAAROM ZIJN DE VROUWEN ONBESTENDIG EN NIEUWSGIERIG. WANNEER DE VROUW MET EEN MAN GESLACHTSVERKEER HEEFT, ZOU ZIJ ZO MOGELIJK TEGELIJKERTIJD ONDER EEN ANDERE MAN WILLEN LIGGEN. DE VROUW KENT GEEN

TROUW. DE VROUW IS EEN MISLUKTE MAN EN BEZIT VERGELEKEN MET DE MAN EEN DEFECTE EN FOUTIEVE NATUUR. DAAROM IS ZIJ ONZEKER VAN ZICHZELF.

(ALBERTUS MAGNUS, QUESTIONES SUPER DE ANIMALIBUS XV Q.11, WEERGEGEVEN BIJ U.RANKE-HEINEMANN, EUNUCHEN, P.149)

EEN PAAR EEUWEN EERDER ZEI DE EVENEENS TOT HEILIG VERKLAARDE ODO, ABT VAN CLUNCY (878-942):

ALS DE MENSEN ALLES WAT ZICH ONDER DE HUID BEVINDT KONDEN ZIEN..., ZOU HET AANZIEN VAN VROUWEN SLECHTS BRAKEN VEROORZAKEN.. ALS WIJ NIET EENS MET HET PUNTJE VAN DE VINGER SLIJM EN UITWERPSELEN WILLEN AANRAKEN, WAAROM VERLANGEN WIJ DAN ZO VURIG HET VAT VOL VUIL ZELF TE OMARMEN? (ODO VAN CLUNCY, COL. 2.9, WEERGEGEVEN BIJ K.DESCHNER, DE KERK EN HAAR KRUIS, P.215)

De geestelijke stand der mannen bleek nodig te zijn om de organisatie van de kerk in banen te leiden, om het avondmaal te regelen en de armenzorg te behartigen. De tijd dat de christenen zich nog vreemdelingen op aarde voelden ging eveneens voorbij. Het werd onder keizer Constantijn alles wat aangenamer op aarde om christen te zijn.

Aristides (130) deelde aan de keizer van zijn tijd het volgende mee over de vroege christenen: “De christenen hebben de bevelen van hun Heer ingegrift in hun harten, -terwijl zij heilig en rechtvaardig leven en God danken voor spijs en drank en alle zegeningen- als mensen, die hopen de belofte van Christus in het toekomstige leven te zullen beërven.”

Zij hadden nog geen Bijbel, maar hadden een besneden hart.

De eerste christenen bewaarden en droegen de kern van de Godsverering in hun hart, zonder franje en omhulsels. Voor hen gold de religieuze waarheid nog slechts als waarheid wanneer zij ze deden, uitvoerden.

Zij dwaalden niet in het ware geloof, want wie daarin dwaalt, dwaalt in alles wat op het christendom betrekking heeft. (Zie dr.W. van ‘t Spijker; De verzegeling met de Heilige Geest, p.117).

Uit de eerste gemeenten zijn later de christelijke gemeenten georganiseerd, en dat is de Katholieke kerk, de tijd van het zgn. “helden-christendom”.

De kerk stond voor het dilemma vanwege het ontbreken van de geest van het enthousiasme:

of uit elkaar te vallen en geheel te verdwijnen, of vaste vorm aan te nemen als godsdienst, gebaseerd op overlevering, traditie, belijdenissen en hiërarchie.

En het laatstgenoemde werd een feit, het ontstaan van de Katholieke moederkerk. Deze kerk viel later uiteen in de Rooms Katholieke kerk en de Grieks Orthodoxe kerk.

Niet dus dat de kerk van Paulinisme tot Katholicisme verviel, want de kerk uit de “heidenen” had allang de leer van Paulus niet meer. De begrippen verzoening en verlossing hadden een geheel andere betekenis in de latere kerk dan bij Paulus. Verzoening en verlossing hielden voor de Katholieke kerk in, de natuurlijke bevrijding van de vergankelijkheid en de dood. Hieruit groeide een foutief intellectualistisch geloofsbegrip, niet zozeer als een vast vertrouwen, maar als een voor-waar-houden-van. En als gevolg hiervan groeide er een foutief kerkbegrip, dat het instituut kerk er zou zijn om de verborgen God openbaar te maken voor de mensen. Vandaar dat men dit instituut de naam “Katholiek” gaf, dat wil zeggen “algemeen”. Niet dus het bijzondere van de Geest, maar het algemene werd nu als waarheid gezien en vastgehouden. Dus een algemene historische geloofsopvatting. De waarheid was immers verliesbaar en moest dus bewaard en verdedigd worden, en wel door de kerk. Van die waarheid der kerk deed men geloofsbelijdenis, zoals zich dat vandaag de dag nog voordoet in sommige protestantse kerken.

Daarna stak de gnosis de kop op, dat is de kennis, de hogere wijsheid. De geschiedenis werd nu de geschiedenis der kerk, waarbij godsdienst in begrippen diende te worden vastgelegd, in belijdenissen en dogma's.

Men bediende zich in die tijd, en lange tijd nog daarna, van een vreemdsoortige logica en bewijsvoering. Deze beruiste op de stelligheid van het wonder (het ongrijpbare).

Een feit werd geacht bewezen te worden door een of ander schrikanjagend en spectaculair iets (een wonder). Ongerijmde stellingen trachtte men op een voor ons ongerijmde wijze te bewijzen. Aldus werd het beoefenen van wijsbegeerte zeer gevaarlijk geacht. Dat kwam doordat de geest van het bijgeloof de mensen in haar greep hield. Daaruit is de heksenvervolging en Inquisitie ontstaan.

Zie dr. J. Draper, “Geschiedenis van de worsteling”, p.61.

Godsdienst is altijd de vlag die de lading moet dekken. In naam van God vond de Inquisitie plaats. Bedrog ter meerdere eer van God is in het

christendom altijd toegestaan. Chrysostomos verdedigde de noodleugen ter wille van het zielenheil. Origenes achtte dat men met bedrog en leugen als “geneesmiddel” mocht handelen. God zelf zou immers ook uit liefde liegen. Godsdienst heeft de mensen altijd een gevoel van een soort diplomatieke onschendbaarheid gegeven.

In de eerste tijd van het christendom is het dikwijls gebeurd dat enkele mensen -die men voor ketters hield- de waarheid hebben gesproken, waardoor zij werden vervolgd en verbannen en soms gedood. Maar kort daarna werd men genoodzaakt de juistheid van de stellingen van de enkele man in te zien en te erkennen. Denk aan mannen als Bruno, Galileo, Huss en Luther. Hoe dikwijls heeft de meerderheid zich niet vergist, en hoe dikwijls heeft de meerderheid van stemmen op concilies niet de waarheid kunnen vaststellen!

De jonge Katholieke kerk is gebouwd op:

1. Geloofsformulering (symbolen of geloofsbelijdenissen)
2. De canon (een Bijbel die men zelf samenstelde en hetgeen men toeschreef aan de Heilige Geest)
3. Het bisschopsambt

Rond het jaar 200 was de Katholieke kerk in haar grondvorm klaar en was zij een koninklijke grootheid met een militaire inrichting, Wie deze kerk niet als moeder had, kon God niet als Vader hebben.

De kerk was heilsinstituut en was zelf zó heilig, dat zij niet kon dwalen en het haar niets schaadde als haar priesters onheiligen waren.

Buiten deze kerk was er geen zaligheid, hoewel de kerk van de zaligheid zelf géén enkele zekerheid verschaftte. De kerk was een staat in de staat, een staat van God in de staat van de duivel. Door de canon en geloofsbelijdenissen trachtte de kerk haar samenhang met de oorsprong veilig te stellen. De vlag moest de lading dekken.

Het voor-waar-houden van een verzameling boeken, die als statuten van het geloof genomen werden, gold als rechtzinnig en maakte iemand tot een gelovige, een katholiek en christen.

Dat dit iets geheel anders is dan het bijbelse “geloven”, is ons wel duidelijk. Het bijbelse “zich overgeven” is geworden tot een blindelings “gehoorzamen” bij Irenaeus; en Tertullianus zegt: Wat ik moest geloven, heb ik geloofd”.

Het ware geloofsvertrouwen in Christus, is al heel spoedig verworden tot een historisch voor-waar-houden van geloofstellingen, zónder innerlijke relatie met Christus.

De bisschoppen werden de bewaarders van de geloofswetten en leefden veelal op grote voet. Dogma als edict van de keizer, werd nu geloofs-edict (wet).

De kerk was de hoogste autoriteit. De kerk heeft gesproken en door haar de heilige Geest. Wie tegensprekt, scheidt zich af van de waarheid, zo dacht men.

Ignatius: *“Wie iets zonder de bisschop doet, is niet zuiver in zijn geweten. Zonder de bisschop kan van de kerk geen sprake zijn”*.

Godsdienst was er voldoende, maar geen Godsvreze. In Constantinopel deelde Alexander zijn monniken in koren en liet hen nacht en dag continu zingen. Het ene koor loste het andere af. Zij zongen eerst Psalmen, en later “Ere zij God”, elke drie minuten een keer, tot 480 keer per dag. Alzo verwachtte de kerk haar Heer!

(Zie prof.H.Echternach: Kerkvaders, kettters en concilies, p.125)

Staatskerk

Met Constantijn de Grote nam de christelijke godsdienst een grootse vorm aan. Ere-ambten en rijkdommen vloeiden de belijders en geestelijken rijkelijk toe. Het schijnt dat de christenen bedorven werden door al deze wereldse eerbetoningen in de trotse kerken, waarmee Constantijn hen overlaadde. De grote massa mensen ging mét de keizer over tot de christelijke kerk, zónder dat het hart deel had aan Christus. De geestelijken begonnen zich allerlei titels aan te matigen, waaraan zij gezag en rechten verbonden. Hun grootheidswaan kende geen grenzen. De inrichting der kerk werd gevormd naar het voorbeeld van het burgerlijk bestuur, en naar het aloude voorbeeld van heidense tempeldiensten. De partijzucht was het deel der geestelijken, wat dikwijls in hevige twisten uitmondde, zodat Constantijn weleens persoonlijk moest ingrijpen en een concilie bijeen liet roepen. Op het concilie van Nicea zei hij: *“Ik bid u, beminde dienaars van God en dienstknechten van onze Verlosser Jezus Christus, neemt de bron van onze twisten en verdeeldheid weg en herstelt de vrede onder elkaar”*.

Intussen werd de ijver van de geestelijken zo groot, dat men zich erop toelegde allerlei gewoonten en plechtigheden in te voeren, die men aan het

heidendom ontleende. Augustinus klaagt hierover, dat al deze gewoonten nog zwaarder waren om te dragen dan de joodse inzettingen. En, tot op vandaag de dag zitten wij als christenen met een groot aantal rudimenten (overblijfselen of restanten) opgescheept, die regelrecht uit het heidendom afstammen en verchristelijkt zijn. Algemeen willen de geestelijken -en ook het volk- niet verlost worden van deze rudimenten.

De kerk was geheel verbasterd. Menigeen zag ook nooit de bijbel die de kerk had samengesteld. Toen een aartsbisschop van Mainz eens in een bijbel keek en las, zei hij: *“Waarlijk, ik weet niet wat voor een boek dit is; maar ik bemerk, dat álles wat daarin staat tégen ons is”*.

Thomas Linacer liet vlak voor zijn sterven een bijbel bij zich brengen, maar wierp deze al spoedig van zich af met de woorden: *“óf dit is het Evangelie niet, óf wij zijn geen echte christenen!”*

De kerken waren weliswaar van goud, maar de priesters en dienaren van hout. De verbastering van de godsdienst zette zich in snel tempo voort. Als een kettingreactie. Ware aanbidding werd een offeren, waarbij men de Godheid trachtte te verzoenen. Daardoor werd het leraarsambt gewijzigd in een officieel offerend priesterschap. Terugkeer? Die was onmogelijk geworden. De verbastering bevorderde de opkomst van het pausdom. De kerk liet zich in met nagebootste joodse gebruiken, met Griekse filosofie en heidens bijgeloof.

Hoe komen wij aan Godsdienst?

Of dient de vraag gesteld te worden hoe wij van “godsdienst” áf kunnen komen? En hoe komen wij aan de verbeelding van dingen bewust te zijn, die niet met onze zintuigen zijn waar te nemen?

Schleiermacher zei dat godsdienst het gevoel is van volkomen afhankelijkheid. En Strauss meende dat ware Godsdienst zich openbaarde in bidden, kruisen slaan en het bijwonen van de mis.

Dus zou godsdienst iets zijn waarmee een mens nooit en te nimmer klaar komt. Wát dienen wij precies onder de ware Godsdienst te verstaan?

Feuerbach noemt godsdienst een radicaal kwaad, inherent in het mensdom. Heraclitus noemde in de 6e eeuw voor Christus godsdienst een ziekte.

Waar mensen zijn, daar is godsdienst. Maar waar komt godsdienst dan vandaan?

Wat vroeger godsdienst werd genoemd was niet veel meer dan een gezamenlijke inbeelding van het volk. Mensen nemen dingen aan en geloven erin.

Deswege kan godsdienst het volgende zijn:

1. Als het voorwerp van iemands geloof (inbeelding)
2. Als kracht van het ware geloof als een gave van Boven
3. Als openbaring van het ware geloof in daden

In vroeger tijden had men de goede gewoonte aler men tot de behandeling van een wetenschappelijk vraagstuk overging, definities ervan te geven. Maar wat godsdienst betreft is dat uiterst moeilijk. Etymologisch is het woord religie afkomstig van re-legere, dat is “samen-lezen”, opnemen, overwegen, overdenken, eerbied, ontzag.

Toen de tollenaar op zijn borst sloeg en uitriep: “*O God, wees mij zondaar genadig!*”, was dat Godsvreze, dienst in de ware zin des woords. Daarom zei Kant dat godsdienst een goed zedelijk gedrag is. Maar Fichte daarentegen noemde godsdienst onpraktisch, niet bestemd om over het leven invloed uit te oefenen.

Godsdienst wordt ook wel genoemd, het vereren van goddelijke wezens. Maar er hebben ook enkele godsdiensten bestaan zonder enig spoor van uitwendige verering.

Kant meent dat het puur bijgeloof is wanneer wij de goden trachten te behagen door uitwendige vereringen. Hegel echter vindt dat afhankelijkheid de godsdienst bepaalt. Dus zou een kind heel erg godsdienstig zijn, daar deze meer afhankelijk is dan een volwassene.

Ware Godsdienst is niets meer of minder dan het zich bewust worden als eindige mensen, van een oneindig levende Geest en onze verhouding tot de Geest. Het object van de ware Godsdienst ligt dus buiten ons. Maar Feuerbach en Comte zeggen dat de mens niets kan kennen dán de mens, en de mens dus het enige object van godsdienst blijkt te zijn. Eigenliefde is alle mensen eigen en wordt alzo tot voorwerp van aanbidding. Godsdienst is op die manier voldoening aan de menselijke deugd en ondeugd.

Dus zodra wij een definitie hebben gegeven van “godsdienst”, lijkt het of dat weer nieuwe vragen oproept. Godsdienst is immers geen historisch gegroeide zaak, al lijkt dat zo. Het is geen evolutieproces, waarvan een alomvattende omschrijving mogelijk is. Wel zijn er kenmerken van Godsdienst te noemen. Godsdienst is een vermogen in de menselijke geest om hem iets van het oneindige te laten vatten, iets om het onbegrijpelijke te begrijpen. Dat roept

weer de vraag op of het wel mogelijk is dat een eindig mens iets van het oneindige kan vatten? Onze zintuigen zijn toch eindig?

Daarom begint theologie dan ook met antropologie, dat is een voorstelling te maken van de Schepper, zodat onze zintuigen een beeld kunnen vormen. Bij elke waarneming echter van het eindige, is er in de mens een soort gevoel van het oneindige, want zónder dat zou er geen godsdienst mogelijk zijn.

Elke voorstelling die de mens maakt van de Schepper is echter fout. Alleen door de openbaring van de Geest is Hij kenbaar.

Hieronder een meditatie uit het R.D. 26.6.2000, waaruit blijkt dat de natuurlijke mens niet de dingen begrijpt die des Geestes Gods zijn. De natuurlijke mens kán geen Godsdienst in de goede zin van het woord bedrijven, want hij begrijpt de dingen van de Geest ten enenmale niet.

Hollebeek

(Wij dienen hierbij alleen te bedenken dat de vertaling van 1Cor.2:14 onjuist is. Er staat in het Grieks “a-pneumata”, dat is ongeestelijk, hetwelk men vertaald heeft door “natuurlijk”. Dus, de ongeestelijke mens begrijpt niet.....).

En omdat de mens wél meent er iets van te begrijpen, wordt zijn Godsverering een menselijk iets. Dat zien wij in alle godsdiensten ter wereld. Men gelooft zichzelf en zijn eigen voorstellingen.

Als voorbeeld een plaatje uit de Barneveldse krant van 26-6-2000 van een processie.

Let op de gezichten. De nonnen geloven erin, zijn heilig overtuigd van hun missie, hoe dwaas velen dit ook moge toeschijnen.

Godsdienst, je moet erin geloven. De paus maakte onlangs de tekst bekend van het “derde geheim van Fatima”. Het is toch verbluffend, of niet soms, wat daar gezegd is!

Wat moet men daar nu van denken? Wij zouden zeggen: Maak dat de kat wijs!

Toch zijn er miljoenen mensen die erin geloven..

Het begon alles in Egypte

In vroeger dagen werd de “onbevleete ontvangenis” en de “hemelse afkomst” o.a. van Boeddha, zeer lichtvaardig geloofd. Iedereen die zich op de een of andere wijze verdienstelijk had gemaakt, werd beschouwd van hemelse afkomst te zijn.

Magie was verering van de mens en van de aardse elementen. Vuur werd beschouwd als de meest waardige vertegenwoordiger van het hoogste Opperwezen. Vandaar dat men “eeuwig brandende” vuren onderhield op

altaren. De opgaande zon werd beschouwd als het edelste vuur-voorwerp van menselijke aanbidding. Aan helden werd goddelijke eer toegebracht. Zij werden begroet met de titel “soter”, (verlosser).

Alexandrië, de intellectuele wereldhoofdstad in die tijd, bevatte de grootste bibliotheek ter wereld (wel 700.000 handgeschreven boeken). Het museum (de bibliotheek) had ten doel om de wetenschap uit te breiden en te bevorderen. Het was door Ptolemaeus en zijn zoon tot dit doel gebouwd. Bij het museum was een botanische tuin, een planetarium en nog veel meer, alles met het doel om de wetenschap te bevorderen.

De vroege christelijke kerk dankt aan Alexandrië enige van haar grote kerkvaders als Clemens, Origenes, Athanasius, etc.

In Alexandrië leerde men dat de natuur ons opgelegd is door het noodlot, en de mens daarmee moet leren om te gaan. Het heelal zag men als eeuwig, maar de vormen der natuur zag men als voorbijgaand. Er was wel een hogere Macht, maar géén hoogst Wezen, geen persoonlijke God. Toeval is wetmatig en voorzienigheid bestaat niet. De mens kan geen absolute zekerheid van een waarheid verkrijgen. Het einde van alle menselijk weten eindigt in een niet-weten. De waarheid behoort niet tot des mensen bezit. Wij moeten wel zoeken, maar zullen niet vinden. Dát nu is Alexandrië, maar ook later Griekenland.

In Griekenland bouwde Plato op de verbeeldingskracht en Aristoteles op de rede. Het “geloof” van de oude Egyptenaren en Grieken veranderde noodzakelijkerwijs, toen men er achter kwam dat de goden die men zich inbeelde, hen geen hulp konden verschaffen. De grote godheden van Egypte, voor wie obelisk, piramiden en tempels waren opgericht, hadden een nederlaag geleden toen door het zwaard der veroveraars hun tempels waren ingenomen. Zo veranderde het “geloof” in de goden en ook hun namen. Osiris werd Serapis, etc.

Wel erkende men in die dagen (de Ptolemaeërs) dat er iets veel duurzamer is dan de geloofsvormen, n.l. de wereld van de eeuwige waarneming (natuurwetten). Die wereld berust niet op inbeelding en overleveringen of meningen, belijdenissen en tradities, maar wordt ontdekt door het wetenschappelijk onderzoek. Is eenmaal de rondheid van de aarde door Eratosthenes bewezen, dan is twijfel verder onmogelijk. De door Archimedes ontdekte wet der communicerende vaten kan niet meer in twijfel worden getrokken.

De strijd ging voort en bereikte Italië. Toen Rome als republiek zwichtte voor de keizerlijke staatsvorm, waren alle landen rond de Middellandse zee overwonnen en waren de goden der overwonnen landen naar Rome gevoerd. De goden hadden de strijd verloren. Rome was overwinnaar. Baäl, Dagon, Osiris,... ze waren allen gevallen. De keizer was opgestaan in hún plaats. In de keizercultus kwam het weer van veel godendom tot monotheïsme. Aan de keizer werd goddelijke eer bewezen, eerst aan de overleden keizer (Osiris) en daarna aan de levende keizer (Horus).

Te Rome schiep men eigen goden, ondanks het monotheïsme, waarvan de vleeswording (kenosis) in het Oosten, en de hemelvaart in het Westen plaatsvond. In het Oosten daalden de goden uit de hemel neer op de aarde en namen mensengedaanten aan. In het Westen stegen zij weer hemelwaarts.

De keizer was de hoogste godheid.

De twijfelzucht der Grieken had Rome niet in haar greep kunnen krijgen. Rome wist zich zeker van zijn zaak. Rome lachte om alle buitensporigheden van de godsdiensten, die naar waarheid zochten. Nee, zei Rome, de waarheid komt door kracht, macht en geweld, gezag en recht. De keizer is God. Het leven is één groot feest, en genot is het beste middel om het leven te verlengen.

Daardoor bouwde Rome de schitterendste gebouwen, theaters, musea, badhuizen en vermakelijkheden, etc. De losbandigheid van mannen en vrouwen was zeer groot.

Hier zien wij de aanbidding van de welvaart en het genot, gebaseerd op kracht, roof en afpersing. Landen die men had leeggeroofd werden belastingplichtig.

En toen Rome op het toppunt van haar macht was, ontstond er zoiets dat men “Christelijke kerk” noemt. Dat was iets geheel anders en nieuw in de oude wereld. De eerste christelijke gemeenten waren huisgemeenten. Deze waren uit hun jasje gegroeid tot grote plaatselijke gemeenten, en uit die vele gemeenten werd een soort gemenebest (of gemene-pest) gevormd, een grote organisatie, de Moederkerk.

De Romeinse overheersing had integrerend gewerkt op de overwonnen volkeren. Er was verbroedering ontstaan, en daarvan kon het opkomend christendom gebruik maken om snel te groeien. Geen enkele oude ideologie genoot van zulke grote voorrechten als het christendom bij Constantijn en daarna. Voor de geestelijken was het dan ook méér verkieselijk om Rome als

hoofdzetel van de kerk te maken, dan Jeruzalem, de stad van haar “heer” te hebben. En zo werd Rome de zetel van de Moederkerk.

De Moederkerk was een stelsel dat drie zaken wist te verenigen, althans in uitwendige vormen, daar de praktijk niet klopte met de theorie:

1. De verering van een God
2. De eis van reinheid van leven
3. De welwillendheid jegens alle mensen

Toen dit christendom nog jong was, trok het leden aan die overtuigd waren, dus getuigen, zelfs martelaren werden. In later tijd werd het christendom meer gelijk aan een wereldlijke macht, gesteund door de Staat. Daardoor sloten allerlei wereldlijke lieden zich erbij aan, zonder het ware geloof te bezitten.

De keizers zagen toen in dat zulk een kerkvorm volstrekt onbestaanbaar was met de keizerlijke staatsvorm. De confrontatie volgde en het christendom werd vervolgd. In het leger waren echter ook christenen, die weigerden. De vrouw en dochter van keizer Diocletianus christen, waardoor hij niet meer wist wat hij met de gehele situatie aan moest. Christen-officieren werden door hem gevangen gezet, waarna overal oproer uitbrak. De keizer kon het christendom niet langer tegenhouden.

Diocletianus deed in 305 afstand van de troon. Constantijn zag het grote voordeel ervan in wanneer hij zich zou plaatsen aan het hoofd van de snel groeiende christelijke partij. Via een felle strijd tegen de kroonpretendenten Maximinius en Licinius kon Constantijn de troon van de keizer beklimmen, als eerste “christen” keizer.

Een grote menigte van wereldse mensen omringde hem. Zij koesterden de heidense goden en bekommerden zich weinig of niets om de christelijke denkbeelden. Zij leefden met de Egyptische en Griekse goden, die eerder door de Romeinen overwonnen en naar Rome gebracht waren. En ook de keizer vereerde deze goden en onderwierp zich niet aan de eisen van de kerk. Uit die tijd weten wij veel dat bewaard is gebleven, o.a. uit de apologie van de christenen t.o.v. de heidenen, door Tertullianus.

De christelijke partij had zich sterk genoeg betoond door de keizer aan haar hoofd te krijgen, maar was te zwak om het heidendom te weren en haar eigen leerstellingen te handhaven. Toen kwam de vervalsing en vermenging.

Constantijn stond nu aan het hoofd van de “christelijke” kerk, en tegelijk stond hij aan het hoofd van alle heidense tempels. Zijn adviseurs waren de “gelovigen” van Nicea, én ook de wichelaars en heidense priesters.

Constantijn zelf was en bleef zónder enige ware religieuze overtuiging. Helena, zijn moeder, was een ijveraarster om de heidense denkbeelden samen te smelten met de christelijke. Denkbeelden uit oud Egypte werden ingevoerd, n.l. de drie-eenheid. Isis werd onder een andere naam vereerd, als de wassende maan (Maria, met maansikkel en blauwe mantel). Isis met haar kind Horus werd Madonna.

Plaat maria

Deze hervorming van oude voorstellingen werd alom met vreugde begroet. Toen de Efeziërs werd aangezegd dat de overheid onder Cyrillus had besloten dat de moedermaagd “Moeder Gods” zou worden genoemd, omhelsden de mensen met tranen in de ogen hun bisschop.

Natuurlijk waren er ook enige tegenstanders, maar die werden aan de kant gezet en monddood gemaakt. Faustus verweet Augustinus dat de christenen zich in niets nog onderscheiden van de heidenen, behalve daarin dat zij hun vergaderingen nog gescheiden hielden. De christenen van die tijd zongen zelfs op hun bruiloften liederen ter ere van Venus! Zo is er niets nieuws

onder de zon, want ook heden kan men op “christelijke” bruiloften pop- en housemuziek beluisteren en lijkt het feest wel een discotheek, terwijl men ‘smiddags nog in de kerk plechtig psalmen zong en naar de preek luisterde. Alle heidense gebruiken werden overgenomen, om een zo mooi mogelijk opgedost godsdienstvertoon te verkrijgen. Mijters, mutsen, prachtige gewaden, versieringen, processies, etc. werden overgenomen van heidense religies. De staf of wichelroede (augures) werd nu de staf van de bisschop. Op de graven van de martelaren verrezen nu de kathedralen en kerken. Relikwieën werden vereerd. Vasten werd ingevoerd om de duivel te verdrijven. Het celibaat werd de grootste deugd. Wijwater werd ingevoerd. Beelden werden vereerd zoals de heidense godenbeelden. Voorvader verering in de vorm van het aanbidden van geesten der gestorvenen. Het feest van de zuivering van de Moedermaagd werd ingevoerd i.p.v. het feest voor de god Pan. Beschermheiligen volgden de mythologische godheden op. De priester werd geacht het brood en de wijn te veranderen in vlees en bloed van het lichaam van Christus. Enzovoort, enzovoort.

Plaatjes relikwien en proces

Bisschop Newton bekende het openhartig, door te zeggen: *“Is niet de verering van heiligen en engelen, in alle opzichten hetzelfde als de verering van afgoden in vroegere tijd? Alleen de naam verschilt, de zaak is volkomen dezelfde....., dezelfde tempels en beelden, vroeger toegewijd aan Jupiter, zijn thans opgedragen aan de maagd Maria en andere heiligen. Enerlei voorschriften voor de eredienst, enerlei opschriften hebben op beiden betrekking. In het kort, bijna de gehele heidense eredienst is omgezet in en toegepast op het pausdom; beiden zijn ongetwijfeld gevormd naar hetzelfde plan, zodat er sprake is van eenvormigheid is godsverering van oud én nieuw, van heidens én christelijk Rome”.*

De kerk beweerde dat alle kennis van God gevonden kan worden in de heilige Schrift die door háár was samengesteld, alsmede in de overlevering. Alleen mocht het volk die Schrift niet lezen, want dat was voorbehouden aan de geestelijke stand. In de geschreven openbaring zou God een toetssteen hebben neergelegd als hét einde van alle kennis.

Dit is de zogenaamde heilige, sacrale wetenschap, die in de meeste gevallen haaks staat op de werkelijkheid en profane wetenschap. Dat laatste werd door Rome slechts als menselijk verstand getypeerd, en het andere was openbaring, inspiratie.

De kerk was bewaarster van de waarheid en kon als scheidsrechter optreden. De twee lichamen: Godsdienst en wetenschap kwamen alzo met elkaar in botsing en werden daardoor beiden misvormd.

De strijd tussen godsdienst en wetenschap ontbrandde. In Egypte barstte de strijd los omtrent de drie-eenheid. Egypte was immers het land van de drie-eenheden. Arius, bisschop van Alexandrië, ontkende het gelijktijdig eeuwig bestaan van drie personen in de vorm van een drie-eenheid. De joden maakten eveneens de drie-eenheid bespottelijk, door een toneelspel op te voeren waarin een evenoude vader en zoon optraden. Een zoon kan immers nooit even oud zijn als zijn vader.

De strijd laaide zo hoog op dat Constantijn het concilie van Nicea bijeen liet roepen. Toen ontstond er godsdienstdwang.

Enige tijd later stelde keizer Theodosius inquisiteurs aan van het geloof. Iedereen werd ter dood veroordeeld die het nieuwe door de kerk ingestelde Pasen zou houden op de dag van het Bijbelse Pascha op 14 Nisan.

De tijd van Pelagius brak aan, een Britse monnik, die leerde dat de dood niet door Adams zonden kwam, maar dat de mens van nature sterfelijk was.

Augustinus klaagde Pelagius aan, maar deze werd vrijgesproken door paus Innocentius I. Deze paus stierf, en zijn opvolger Zosinus vernietigde de vrijspraak. Welke van deze twee pausen was nu echt onfeilbaar? Geen van tweeën!

De uitspraken van Augustinus brachten de theologen in tegenspraak met de wetenschap. Op wonderlijke wijze tracht Augustinus de leer der drie-eenheid uit het scheppingsverhaal te distilleren.

Ruim vijftien eeuwen heeft Augustinus zijn stempel op de rooms katholieke religie gedrukt. Hij heeft de mysteries gehuldigd en de wetenschap verbannen. Onwetendheid, mystieke wartaal en dergelijke werden verheven. Het logische denken werd uitgebannen. En waarom?

Dat was noodzakelijk om de kerk in stand te houden. Het volk moest dom worden gehouden. Alle wetenschap noemde men maar een nieuwsgierig “snuffelen” in Gods voornemens. Zoals de kerk het leerde, zó was het, en daarmee uit.

Augustinus leerde dat de aarde plat was, uit stof gemaakt in zes dagen. Boven de aarde was de hemel. Onder de aarde was de hel.

Lanctatius vond het ketteren om te spreken van een ronde aarde. Hij zei: *“Hoe is het mogelijk dat mensen zo onzinnig kunnen zijn door te geloven dat planten en mensen aan de andere zijde van de aarde naar beneden hangen?”*

Augustinus zei dat het onmogelijk was dat er aan de andere kant van de aarde tegenvoeters waren, omdat er van zulk een ras in de bijbel geen melding van wordt gedaan. En, als sluitstuk voor zijn bewijs bracht Augustinus het volgende aan, n.l. wanneer de aarde rond zou zijn, zouden de bewoners aan de andere zijde van de aarde nooit Christus kunnen zien terugkomen op de wolken des hemels.

In die tijd gold het beoefenen van wijsbegeerte en wetenschap als tovenarij, als een staatsmisdaad. Men hield zich liever aan het geloof in de Schrift, aan het mystieke, het wonderbare, dus aan bijgeloof.

De knappe koppen die in Alexandrië wereldberoemd werk hadden verricht, waren ingewisseld voor een schare eenzaam opgesloten monniken en nonnen.

Bruno moest het dan ook ontgelden, toen hij als Dominicaner monnik het waagde te twijfelen aan de onbevleete ontvangenis en transsubstantiatie. Hij

vluchtte naar Frankrijk, Zwitserland, Engeland en Duitsland, maar werd door de Inquisitie-speurhonden achterhaald en zes jaar in Piombi opgesloten.

In Engeland had hij geschreven dat hij niet streed tegen het geloof der mensen, maar tegen hetgeen zij voor geloof wilden doen doorgaan. Bruno zei dat de Bijbel géén wetenschappelijk boek was. Hij werd naar Rome overgebracht en in de gevangenis van de Inquisitie opgesloten, niet als zomaar eventjes een ketter, maar als zijnde het hoofd van alle ketteren.

Op 16-2-1600 werd hij levend verbrand, zo “genadig als mogelijk en zonder bloedstorting”. En waarom? Omdat Bruno geleerd zou hebben dat er méér werelden waren dan de onze, en Maria een gewone vrouw was geweest.

Leerles uit het voorgaande

Het is bijna om moedeloos van te worden de gewijde geschiedenis te bestuderen. In de Bijbel schijnt het dat Elohim's zaak steeds door menselijk falen dreigt te mislukken. Soms ging het een poosje “goed” wanneer er Godvrezende koningen of leiders waren. Door de opdeling van het koninkrijk Israël lijkt het huwelijk van Jahweh met Zijn volk stuk te lopen, de scheiding werd een feit.

Christus kwam op aarde, stierf voor Zijn volk (vrouw(en)), met het doel “alles weder op te richten” dat vervallen was, dus herstel van Israël, herstel van Zijn rijk, herstel van Zijn huwelijk.

De Gemeente werd gevormd. Maar het ging al heel gauw weer fout. Wéér lijkt het of Elohim's werken mislukken. De vroege kerk ontspoorde, werd tot een wereldkerk en verbeeldde zich het “geestelijk Israël” te zijn. De donkere middeleeuwen volgden. Heel even kwam er een opflukking van de kaars tijdens de Reformatie, maar al spoedig kwamen er nieuwe winden van allerlei leer, die de kaars bijna uitdoofden. Om moedeloos van te worden.

Is Elohim's werk gedoemd tot stelselmatige mislukking, gelijk als aan een repeterende breuk?

Nee. Wij zien dat het niet Elohim's falen is. Steeds is het het menselijk falen. Elohim laat ons mensen het geregeld weer proberen, kijken of wij Zijn bedoeling hebben begrepen. Echter, het blijkt telkens dat wij het niet hebben begrepen, dat de meeste “gelovigen” niet het wáre geloof bezitten en slechts bouwen op eigen inzichten.

Het wáre geloof verwacht het alléén van Hem, kan “gelovig”, wachten en rusten in Zijn werk. De anderen gaan altijd zélf aan de slag.

Ondanks alle menselijk falen, ondanks Israëls ontrouw, ondanks de afwijkingen van de kerken, gaat Elohim Zijn eigen gang. Hij verzamelt de verdrevenen Israëls, Hij richt Zijn hernieuwde verbond op, Hij herstelt Zijn Rijk en koningschap via David. Hij is bezig een nieuwe hemel en nieuwe aarde te bereiden. Hij is jaloers op Zijn eer. Al het mensenwerk móet falen. Alle godsdienst buiten het ware geloof hetwelk met Christus verenigt zal blijken een vlucht te zijn uit de harde werkelijkheid van het leven, waarin geen zekerheid bestaat. Nergens zal men ware zekerheid vinden, niet in de kerken, liturgieën, sacramenten en eigen werken. Alles blijkt surrogaat. In Hem alleen is álle heil, daarom is alles uit Hem, door Hem en tot Hem, Gode tot eer en heerlijkheid.

PF VDM 28-7-2000